Raadsvoorstel

Raadsvergadering
5 november 2024

Agendapunt
Concept koersdocument Regionaal Warmtebedrijf Twente

Nummer
24int04567

Onderwerp
Wensen en bedenkingen t.b.v. het concept koersdocument Regionaal Warmtebedrijf

Aan de gemeenteraad.

Samenvatting voorstel
Hierbij bieden wij u het Concept Koersdocument Regionaal Warmtebedrijf Twente (hierna: het koersdocument) aan. Dit koersdocument is opgesteld in samenwerking met de gemeenten Enschede en Hengelo en is een document dat weergeeft hoe er binnen de gemeenten Borne, Enschede en Hengelo collectieve warmte-oplossingen tot stand kunnen komen.

Bij de uitwerking van een koers voor de realisatie van collectieve warmte-oplossingen, zijn zowel bevoegdheden van ons college als uw raad in het geding. Zo is het na inwerkingtreding van de Wet collectieve warmte en de Wet gemeentelijke instrumenten warmtetransitie aan het college om een warmteprogramma op te stellen, een warmtekavel (een gebied voor collectieve warmtelevering) vast te stellen en daarvoor een warmtebedrijf aan te wijzen. Maar een besluit over een eventuele deelname in een publiek aangestuurd warmtebedrijf kan alleen worden genomen door uw raad.

De samenwerkende gemeenten willen het concept koersdocument met hun raden bespreken. En de raden daarbij de mogelijkheid bieden om wensen en bedenkingen aan te bieden. Deze wensen en bedenkingen kunnen de gemeenten betrekken bij de uitwerking van het definitieve koersdocument.

1 Inleiding
In het Nationaal Klimaatakkoord is afgesproken dat in 2050 geen aardgas meer gebruikt wordt in de gebouwde omgeving. In de vastgestelde warmteprogramma's van de drie gemeenten is aansluiting op collectieve warmtesystemen voor een groot aantal wijken als voorkeursoplossing benoemd.

Op 4 juni 2024 hebben wij u in een raadsbrief geïnformeerd over de voorlopige conclusies van het uitgevoerde haalbaarheidsonderzoek naar een regionaal warmtenet in Twente. Uit dit onderzoek volgt dat een regionaal warmtenet in Twente technisch en economisch haalbaar lijkt.

En we hebben u geïnformeerd over de nieuwe landelijke wetgeving voor de warmtetransitie. Deze wetgeving geeft gemeenten bevoegdheden om een sterkere sturende rol te nemen in de ontwikkeling en exploitatie van

duurzame collectieve warmtesystemen. Dit vraagt om een visie hoe de gemeenten deze nieuwe bevoegdheden willen inzetten.

Binnen deze context hebben de gemeenten Borne, Enschede en Hengelo besloten een verkennend koersdocument op te stellen hoe zij de nieuwe regierol voor de ontwikkeling van collectieve warmtesystemen zouden kunnen invullen.

Koersdocument
In het koersdocument stellen we voor om één warmtebedrijf aan te wijzen voor alle wijken in de drie gemeenten die zich lenen voor de realisatie van een collectief warmtesysteem. In het koersdocument staat daarnaast dat het bedrijf dat verantwoordelijk wordt voor de inkoop/productie, het transport en de levering van warmte, een organisatie is:

- waarin overheden een meerderheidsbelang hebben (eis vanuit de Wet collectieve warmte);
- die professioneel, slagvaardig en financieel daadkrachtig is;
- die in staat is om zelfstandig te functioneren;
- die zorgt voor betaalbare warmte-oplossingen voor de eindgebruiker;
- die bijdraagt aan acceptatie van collectieve warmte-oplossingen door bewoners, bedrijven en instellingen;
- die een bijdrage levert aan de doelen die de gemeenten Borne, Enschede en Hengelo met hun energiebeleid nastreven;
- die beschikt over de best passende bestuurlijke/juridische vorm.

Het koersdocument beschrijft verder dat er op dit moment in de gemeenten Enschede en Hengelo initiatieven lopen voor de ontwikkeling en exploitatie van wijkwarmtenetten. Met de partners die bij deze ontwikkeling betrokken zijn, willen we afspraken maken die er voor zorgen dat:

- de totstandkoming van het regionale warmtebedrijf niet wordt gecompliceerd;
- recht wordt gedaan aan de zakelijke belangen van deze marktpartijen.

Het koersdocument is de afgelopen weken op hoofdlijnen besproken met partijen, die als samenwerkingspartners in beeld zijn bij de oprichting van een regionaal warmtebedrijf. Zij konden aangeven hoe zij tegen de oprichting van een regionaal warmtebedrijf aankijken, welke rol zij daarbij voor zichzelf zien weggelegd en wat zij daarbij van de gemeenten verwachten.

2 Beoogd resultaat
Het bereiken van onze doelstellingen vanuit het Programmaplan Duurzaamheid door de warmtetransitie mogelijk te maken voor al onze inwoners. We doen dit door in gezamenlijkheid met de gemeente Hengelo en Enschede te zoeken naar mogelijkheden voor een collectieve warmtebron voor al onze inwoners, en met name voor hen die geen individuele duurzame warmteoplossing kunnen realiseren.
Met dit voorstel vragen we instemming met het concept koersdocument en bespreken dit. Waarbij de raden in de drie gemeenten de mogelijkheid hebben om eventuele wensen en bedenkingen te formuleren. Deze wensen en bedenkingen kunnen door de samenwerkende colleges betrekken bij de uitwerking van het definitieve koersdocument.

3 Argumenten
3.1.1. We hebben een visie nodig op de realisatie van collectieve warmte-oplossingen.

In 2050 moet de gebouwde omgeving aardgasvrij zijn. In ons Warmteprogramma staat dat het alternatief voor het gebruik van aardgas in veel buurten bestaat uit de aanleg van een warmtenet. Een gemeentelijke visie voor totstandkoming van collectieve warmtenetten ontbreekt nog. Samenwerking met de gemeenten

Enschede en Hengelo ligt daarbij voor de hand. Uit een verkenning, die we samen met Twence, Cogas en de gemeenten Enschede en Hengelo uitvoerden volgt, dat de aanleg van een regionaal warmtenet technisch inpasbaar is en economisch uitvoerbaar lijkt.

Van belang is verder dat er op dit moment een voorstel bij de Tweede Kamer ligt, voor de invoering van de Wet collectieve warmte. Die wet voorziet in bevoegdheden, waarmee we kunnen sturen op de totstandkoming van collectieve warmte-oplossingen.

In het koersdocument is een visie uitgewerkt voor de realisatie van collectieve warmte-oplossingen in de gemeenten Borne, Hengelo en Enschede.

3.1.2. Het koersdocument is zorgvuldig voorbereid.

Het koersdocument is een product van samenwerking tussen de gemeenten Borne, Enschede en Hengelo. Bijgaand concept van het koersdocument is besproken met partijen die in beeld zijn als samenwerkingspartners bij de oprichting van een regionaal warmtebedrijf. Het gaat daarbij om de provincie Overijssel, de netbeheerders Enexis en Cogas, Energie Beheer Nederland, Twence, Ennatuurlijk, lokale energiecoöperaties (Enschede Energie, Energie van Hengelo en de Energie coöperatie Borne) en woningcorporaties (Ons Huis, De Woonplaats, Domijn en Welbions). Zij konden aangeven hoe zij tegen de oprichting van een regionaal warmtebedrijf aankijken, welke rol zij daarbij voor zichzelf zien weggelegd en wat zij daarbij van de gemeenten verwachten.

De belangrijkste inzichten uit deze gesprekken:

- De provincie Overijssel ziet voor zichzelf een rol weggelegd bij het aanjagen van de totstandkoming van regionale warmtebedrijven en beraadt zich op de mogelijkheid om daarvoor - samen met partners- een overkoepelende structuur (provinciaal warmtebedrijf) op te zetten.
- Enexis en Energiebeheer Nederland zijn in beginsel bereid om risicodragend te investeren. Dat doen zij bij voorkeur in een provinciaal warmtebedrijf, dat vervolgens weer participeert in lokale warmtebedrijven. Als voorwaarde voor hun betrokkenheid, stellen zij de eis dat gemeenten commitment tonen. Dat kan op verschillende manieren: door aandeelhouder te worden, door garant te staan voor het vollooprisico bij de totstandkoming van warmtenetten en door gebruikmaking van de zogenoemde aanwijsbevoegdheid uit de Wet gemeentelijke instrumenten warmtetransitie. Dit is de bevoegdheid om in het omgevingsplan vast te leggen, wanneer en hoe een wijk van het aardgas afgaat en welk duurzaam alternatief voor aardgas wordt gekozen. Daarmee ontstaat de juridische bevoegdheid om de levering van gas te beëindigen.
- Ennatuurlijk heeft er op gewezen dat gemeenten met het koersdocument vooruitlopen op de inwerkingtreding van de Wet collectieve warmte. Maar het is nog geenszins duidelijk of het wetsvoorstel in deze vorm de eindstreep haalt. Ook gaat het koersdocument ervan uit dat er voor Ennatuurlijk hooguit een minderheidsbelang is weggelegd in het regionale warmtebedrijf. Maar dat is voor Ennatuurlijk een grote stap. Ennatuurlijk staat, anders dan Vattenfall en Eneco, nog steeds positief tegenover samenwerking met gemeenten bij de uitbreiding van warmtenetten.
- De energiecoöperaties menen dat de ontwikkeling van een regionaal warmtebedrijf goed aansluit bij hun activiteiten. Het verkrijgen van draagvlak/acceptatie zien zij als de grootste uitdaging. En juist daar, in die contacten met bewoners, zit hun kracht. De energiecoöperaties staan open voor gesprekken over een rol van de energiecoöperaties bij de oprichting van een regionaal warmtebedrijf/de aanleg van warmtenetten.
- Twence en Cogas werken gestaag verder aan het plan voor de aanleg van een distributienet in Wilderinkshoek (Hengelo), maar zijn nu wel op het punt gekomen dat ze zekerheid willen over de mogelijkheden om te zijner tijd ook het net te kunnen exploiteren. Twence en Cogas geven aan

dat zij bij de ontwikkeling rekening houden met het feit dat dit lokale net moet passen in en leiden tot een regionaal warmtenet. Het gaat er vooral om dat het warmtenet dat zij in de Wilderinkshoek willen exploiteren qua juridische constructie overdraagbaar is naar het beoogde bovenlokale warmtebedrijf.

- De woningcorporaties (De Woonplaats, Ons Huis, Welbions) kunnen zich vinden in de strekking van het koersdocument. Zij zien collectieve warmtesystemen als een reële optie. Waarbij het een uitdaging is om de timing voor het aardgasvrij maken van hun woningbestand zo veel mogelijk overeen te laten stemmen met de timing van de gemeentelijke wijkuitvoeringsplannen. Zij hebben om die reden de behoefte om de samenwerking met gemeenten in de aardgasvrij opgaven van de woonwijken te verdiepen. En samen meer te investeren in kennisontwikkeling.

3.1.3 Optimalisatie van warmtevoorziening door aanwijzing van één regionaal warmtekavel en één regionaal warmtebedrijf.

Zoals in het Warmteprogramma vastgesteld, is een warmtenet een geschikt middel voor het aardgasvrij maken van een groot aantal wijken in Borne. Het vaststellen van één gebied voor warmtelevering in de drie gemeenten (in de wijken die zich hiervoor lenen) en aanwijzen van één warmtebedrijf kent de volgende voordelen: in het hele leveringsgebied geldt de zelfde prijs voor warmte; schaalvoordelen komen de betaalbaarheid ten goede; het vergroot de kans op interesse voor exploitatie; en tegenvallers kunnen door een draagkrachtig warmtebedrijf opgevangen worden.

Het op te richten regionaal warmtebedrijf moet een professionele, slagvaardige en financieel draagkrachtige organisatie zijn. Naar verwachting kent deze organisatie meerdere aandeelhouders. Dit maakt de besluitvorming complexer. Wel is het aannemelijk dat het maatschappelijke belang in de business case mee gaat wegen omdat voor warmtebedrijven onder de WcW een publiek meerderheidsbelang voorzien wordt.

3.2. *Door het concept koersdocument in deze fase te bespreken met de gemeenteraad, brengen we hen in positie om zich uit te spreken.*

Door het koersdocument in deze fase te bespreken met de raden van de gemeenten Borne, Enschede en Hengelo, brengen we hen in positie om zich in vroegtijdig stadium uit te spreken over de voorgestelde koers bij het tot stand brengen van collectieve warmte-oplossingen. De wensen en bedenkingen die hierbij eventueel worden opgehaald, betrekken de samenwerkende gemeenten bij de verdere uitwerking van het concept koersdocument naar een definitieve versie van het koersdocument.

4 Kanttekeningen

4.1. De publieke opinie omtrent collectieve warmte-oplossingen is ongunstig.

De huidige publieke opinie inzake collectieve warmte-oplossingen (warmtenetten) is ongunstig. Huishoudens zijn bang voor een te grote afhankelijkheid van één warmteleverancier. En daarmee van een oncontroleerbare prijsvorming. Ook bestaan er onder veel inwoners nog twijfels over de mate van duurzaamheid en de leveringszekerheid van collectieve warmtebronnen.

In voorbereiding zijnde wetgeving (Wet collectieve warmte en de Wet gemeentelijke instrumenten warmtetransitie) biedt echter aanknopingspunten om dat negatieve sentiment weg te nemen. Deze wetgeving voorziet namelijk in:

- de verplichting om de warmtetarieven te baseren op de kostprijs en dus te ontkoppelen van aardgasprijzen;

- betere bescherming van de consument;
- betere borging van de leveringszekerheid van collectieve warmte;
- een meerderheidsbelang in warmtebedrijven van overheidsorganisaties.

Van belang is verder dat het Rijk voorbereidingen treft voor het inrichten van een waarborgfonds. Door deze maatregel zullen warmtebedrijven goedkoper kunnen lenen en is er minder eigen vermogen nodig. De aanleg van warmtenetten wordt hierdoor eerder haalbaar. Ook biedt het een basis voor lagere warmtetarieven.

Feit is ook dat de aansluiting op een warmtenet in veel gevallen (dit geldt in het bijzonder voor de wat oudere en minder goed geïsoleerde bebouwing in het stedelijk gebied), niet alleen voor de maatschappij als geheel, maar ook voor inwoners en bedrijven, de goedkoopste oplossing is om het gebruik van aardgas te beëindigen. Maar ook als we dit aspect buiten beschouwing laten, is er nog een andere reden om optimaal gebruik te maken van beschikbare bronnen van duurzame warmte: het elektriciteitsnet is overbelast en die situatie zal niet snel veranderen. Door zoveel mogelijk gebruik te maken van duurzame warmtebronnen, wordt het elektriciteitsnet zoveel mogelijk ontzien en voorkomen we dat er nog meer locaties moeten worden aangewezen voor de plaatsing van windturbines, zonnepanelen of kerncentrales.

Genoeg redenen dus om in te zetten op collectieve warmte-oplossingen. Maar het terugwinnen van het vertrouwen van huishoudens en bedrijven vraagt wel de aandacht. Daarbij zien we niet alleen voor ons zelf, maar ook voor het op te richten warmtebedrijf een belangrijke rol weggelegd.

5 Kosten, baten en dekking

Het opstellen van het koersdocument, de gesprekken met stakeholders, bestuur en raad worden vanuit de lijnorganisaties van de drie gemeenten opgepakt en leiden in deze fase nog niet tot extra kosten. In een volgende fase is er behoefte aan specifieke kennis en expertise, die zal moeten worden ingehuurd. Daarbij zal een beroep worden gedaan op de door het Rijk reeds beschikbaar gestelde CDOKE-middelen. In het jaarlijks op te stellen Uitvoeringsplan n.a.v. het Programmaplan Duurzaamheid wordt dit meegenomen. Dit Uitvoeringsplan wordt u jaarlijks ter kennisname aangeboden.

6 Vervolg na besluitvorming

Als er eenmaal een koers is bepaald door de drie gemeenten voor de realisatie van collectieve warmte-oplossingen, bestaat het beoogde vervolg uit de volgende fasen:

Verkennende fase

Daarin moet duidelijk worden wie (welke organisatie), welke rol ambieert bij de oprichting van een regionaal warmtebedrijf en hoe we de betrokkenheid van inwoners vormgeven. Daartoe worden verdiepende gesprekken georganiseerd met mogelijke stakeholders in het regionale warmtebedrijf. En dit vraagt ook om een uitdieping van de rol van de gemeenten. Te onderzoeken opties daarvoor zijn het nemen van een aandeel in het warmtebedrijf, het garant willen staan voor het vollooprisico bij de totstandkoming van warmtenetten en het inzetten van de aanwijsbevoegdheid. Ook zal in beeld moeten worden gebracht met welke bedrijfseconomische randvoorwaarden rekening moet worden gehouden bij een eventuele deelneming. Deze fase wordt afgesloten met een intentieovereenkomst.

Realisatiefase

Daarin maken partijen afspraken over de oprichting van het regionaal warmtebedrijf. In deze fase zullen de gemeenten afzonderlijk moeten besluiten of zij aandeelhouder willen worden. Deze fase wordt afgesloten met een samenwerkingsovereenkomst. Het college neemt het besluit om een bedrijf op te richten en/of hierin

deel te nemen pas nadat de gemeenteraad een ontwerpbesluit is toegezonden. De gemeenteraad wordt in de gelegenheid gesteld zijn wensen en bedenkingen ter kennis van het college te brengen conform artikel 160 lid 2 van de Gemeentewet.

Voorstel
Aan de raad wordt voorgesteld om:
1. Kennis te nemen van het concept koersdocument Regionaal Warmtebedrijf Twente;
2. De koers te onderschrijven door geen wensen en bedenkingen aan het college mee te geven.

Bijlage(n)

24bij07645	Concept Koersdocument Regionaal Warmtebedrijf Twente
24bij08422	Publieksvriendelijke samenvatting Koersdocument Regionaal Warmtebedrijf Twente
24int04569	Raadsbesluit

Borne, 1 oktober 2024

Burgemeester en wethouders van de gemeente Borne,

de secretaris,	de burgemeester,
J. Meijerink	drs. J.H.R. Pierik